

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1880.

Kolozsvár, szerda, március 31

Tizedik évfolyam.

Előfizetési felhívás

a

„KELET” 1880-iki tizedik évfolyamának második negyedére.

A „Kelet” előfizetési ára:

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva	
Egész évre	16 frt.
Fél évre	8 „
Negyedévre	4 „
Egy hóra helyben	1 „ 50 kr.

Egyes szám ára 6 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindmap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői és kiadói szállás: Főter 4-ik szám.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Előfizetések legelőszertibben posta-útlevéllyel a „Kelet” kiadóhivatalába, Főter 4. sz. címzendők.

A MAGYAR BEFOLYÁS.

(Sr.) A ki figyelemmel kíséri a külföldi nyilatkozatokat monarchiánk nemzetközi állásáról, és ebben hazánk befolyásáról, az mindjárt tisztába jő azokkal az ellenzéki vádakkal, melyek úgy hangzanak, hogy a külpolitika nemzetközi állásunkat tette tönkre, a belpolitika pedig csak arra van irányozva, hogy alkotmányos és politikai befolyásunkat rontsa, sőt a költségvetési vita alkalmával még azt is akarák bizonyítani, hogy az osztrák alkotmányosság és befolyás felettünk áll — és ezt Tisza Kálmán kormányának lehet tulajdonítani. No hát kérem: mielőtt ezt elhinnék, mennyek el Bécsbe, vegyék elé a kármelyik német lapot; olvassák el Gladstone beszédeit, vagy ha tetszik forduljanak délre: olvassák a délszláv lapokat, ha ezzel sincsenek megelégedve; olvassák el az orosz lapokat, és aztán beszéljenek, ítéljenek. Mert annak, hogy milyen a befolyásunk a monarchiánkban, és milyen a befolyásunk külföldön, mégis legilletékesebb megítélni azokat, kik féltékenyek a befolyás miatt, sőt talán érzik is annak hatását. És bizony, ha olyan rettenetes politikai süllyedésben lennénk, mint a hogy a t. ellenzék állítja, akkor csak nem jajgatnának a délszlávok, nem viselnék magukat csendesen a szerbek, nem haragudnának az oroszok, nem lármázna ellenünk Gladstone, hanem egyszerűen számba sem vennének a meg talán, nevétség nélkül az osztrák lapokban sem lenne állandó thema: a magyar hegemonia és nem találnának ki olyan rettenetes historiákat, arról a szörnyeteg Tiszáról, kinek csak egy szavába kerül, és csak úgy buknak a miniszterek és lesznek színházi intendansokká, vagy nem rováknak fel még azt is, hogy még csak a koronaörökös gratulansai közül is, csak a

A KELET TÁRCZÁJA.

Külföldi képek.

Justustól.

III.

Páris építkezése.

Régi mondás, de Párisra nézve kétszeresen igaz, hogy a népek jelleme kifejezést nyer építkezéseikben is. Bécs például a mélyen szemlélő előtt rögtön elárulja, hogy egy különbözű izlésű és nemzetiiségű öreg birodalomnak képezi fővárosát, még pedig azt is, hogy e birodalom egyes részei többé-kevésbé önállóak, s egymással ellentétes irányúak: semmi egyöntetűségre és egyformaságra való törekvés, ki-ki a maga feje és izlése után, törpe házak mellett magasak, köríves román styl mellett csúcsíves góth épületek, összehányva s egymást változtatva renaissance és barock építési mód. Tovább haladva a német államokká fővárosaiban vagy a kor, melyben egyik-násik virágzott, vagy a német kultúrának elágazó iránya nyer kifejezést. München beszél a modern művészet által felkarolt ó-classicismusról, Stuttgart a német szorgalomról, Frankfurt, Nürnberg a német császárság virágzó koráról. London az angol erő- és hatalomról, e nagy nép önkormányzati szelleméről.

Páris azt mondja, hogy Franciaországban az egyes ember akarata alá van rendelve az összesnek. E nagy egész csodákat művel, de elfojtja az egyesek

magyar küldöttséget fogadta együttesen a királyi pár, csak ennek tiszteletére volt kirendelve az egész diszörsg.

Hanem hát az efféle kicsiségekkel és túlzásokkal egyáltalában nem érdemes foglalkozni, mert ezekkel mérni befolyásunk helytelen dolog lenne, a földolog az, hogy azok respektálnak, sőt félnek tőlünk, a kik illetékesek befolyásunk megítélésében, azok ösmernek el befolyásos tényezőnek nemcsak a monarchiában, de még a nemzetközi politikában is, a kiknek azzal számolniok kell, és így az angol közönségnek ép úgy van baja, a talán még eddig soha sem hallott magyar befolyással, mint a horvátnak vagy szerbnek. És ha visszatérünk csak egy évtizedre is, a mikor a külföld iparkodott teljesen ignorálni a nemzetiségek pedig ide benn egész nyíltsággal alkudoztak területünk, alkotmányunk rovására, akkor bizony nincs okunk panaszkodni, akár a politikai fejlődés ereje, akár a monarchia és a nemzetközi politikára való befolyás tekintetében.

A földolog az, hogy ennek aztán hasznát is vegyük, mert egyfelől ez biztosítja békénket, másfelől pedig ez teszi kötelességünkkel, hogy nemzetközi szerződéseknél Ausztriával való viszonyunkban és a nemzetiségek irányában, méltányosan, túlzástól és erőszaktól menten, sőt a feltűnést is kerülve, érvényesítsük érdekeinket. A legutóbbi események e tekintetben elég szép kilátással kecsegtetnek, a magyarosodás elég szépen terjed; az állami kormány ereje érezeti magát a legszélő pontokon is a nemzetközi vasúti csatlakozásoknál úgy Ausztriával, mint a külfölddel szemben tudtuk érvényesíteni érdekeinket; és úgy látszik, hogy a kiegyezés, valamint a külpolitika eredménye is biztosítja, hogy a magyar kormánynak volt szava és erélye ezen ügyekben is, azt is látjuk, hogy az osztrák a déli vasút, a Duna-gőzhajótársaság kezdik önállónak tenni budapesti fiókjaikat, hogy a bank egész erővel respektálják a magyar érdekeket, azt sem lehet kétségbe vonni. Így hát: csak kitartani, érdeklődni kell ez irányban, nem pedig önmagunkat gyalázni — a külföld ellenkező véleményével szemben!

KÜLFÖLD.

A francia kormány a jövő kedden hirdeti ki a jezsuiták elleni rendeleteket. Az intézkedés fontossága nem igényel magyarázatot. Elég azon tényt említenünk, hogy a felsőbb ok-

önállóságát. A mit a gloire népe létrehoz nagy és főséges, méltó gyermeke egy hatalmas nemzet együttérzésének, de ez a szokás mindig mindenben egynek lenni, együtt lelkesedni és bámúlata méltó eslekedeteket véghez vinni, második természetévé tette a francziának, hogy a kikiáltott divatnak építkezésben ép úgy, mint ruházatban vakon engedelmesskedjen, s feláldozza, vagy jobban mondva, ne is akarja érvényesíteni saját eredetiségét.

Innen Párisban a magánépületek, bármily óriási paloták legyenek, semmi figyelemre méltót nem mutatnak fel, sőt a mi nagyobb városokban sehol sem tapasztalható, únalmas egyhangúság ömlik el rajtuk, mit csak a czégtáblák s különböző kirakatok tarkasága ellensúlyoz. Nyílt magas ablakok, — a francia házak még a falvakon is az ereszt alá felnyúló ablakai, — keskeny, többnyire az egész épület hosszában s minden emeleten végig futó vasrácsos erkély, ezek felett conventionális, egyforma díszítései az eresztalnak és égfél kapaszkodó vékony kúrtók, tiz is együtt egy keskeny fallá alakítva, a fedelen. Ujabb utcáiban annyira megy ezen egyöntetűség, hogy valamennyi ház egy magasságú, egy stílusban építve csak két hatalmas falnak látszik a két utcasor, melynek négy emeletén négy fekete vonal módjára futnak végig az erkélyek. Alatt az utcán pedig a fák és lámpák két sora. Ilyen például az avenue de l'opera, mely csak két évvel ezelőtt épült. Máshol ugyanennek az egyöntetűségnek egy negyedmértföld hosszú fűdött utat köszönhetni, milyen pél-

tatás eddig nagyobbára jezsuita kézben volt Franciaországban. Jellemző, hogy 1872-ben Németország is azzal kezdte meg a kulturharezot, hogy kiutasította a jezsuitákat. A francia kormány igen érelyesen akar ez ügyben eljárni. A jezsuiták magán úton már értesítették, mi várakozik rájuk s így a mint a rendelet megjelenik, annak végrehajtása haladéktalanul meglesz kezdtető. Hír szerint a párisi jezsuiták Jersey szigetén, az északi Franciaországbeliek Belgiumban, a bordeauxiak spanyol földön San-Sebastianban és a lyoniak Monaco fejedelemségben fognak megtelepedni.

A Reichsanzeiger a császár parancsára közzétette Vilmos császár és Sándor cázar közti, az előbbinek születésnapja alkalmából váltott táviratokat. Vilmos császár márcz. 22-én reggel következő táviratot kapott az orosz czártól: „Fogadja üdvözlétünket és szívből jövő ohajainkat 83-ik születésnapjához! Aki isten, hogy népeink üdvére, az egészség és a béke számos éveit érje el. Most inkább mint valaha számított az ön régi és kipróbált barátságára, a mint ön is számíthat az enyémre, a népeink közti jó viszonyok fenntartására és megerősítésére, melyek közös érdekeiket illetőleg egyetértünk! Mi ünnepejüket az ön születésnapját és bárha még sokszor részesei lehetnénk ebben a szücsében, Sándor.”

Erre a táviratra Vilmos császár következőleg válaszolt: Amaz óhajok és üdvözlések, melyeket ön a császárné nevében is hozzám intézni oly szíves volt, újabb bizonyítéka az ön régi barátságának, mely ép oly szükséges nemzetünk jólétére, mint az európai béke fenntartására nézve! Fogadja tehát legőszintűbb köszönetemet mindazokért, a miket erre vonatkozólag az ön távirata mond! Isten vegye szent oltalmába a császárnőt!

E válaszhoz még a következő kiegészítés érkezett: „Csak tegnap vettem Schweinitz tábornok által ama felköszöntő teljes szövegét, melyet Felséged születésnapom alkalmából mondott. Én abban ismét megtalálom amaz érzelmek kifejezését, melyek bennünket annyira egyetértésnek és a két ország közötti jó viszonyok, valamint az európai béke fenntartásához járultak, daczára a helyenként kitört háborúknak. Fogadja őszintén szívből jövő elismerésem ezt érzelmekért, melyeknek nyilvánosan adott kifejezését és melyek mélyen bevésve az ön legjobb barátjának szívében!”

Vilmos.

BELFÖLD.

Fogaras, 1880. márcz. 25.

(Megyei közgyűlés.)

Fogarasmegye e hó 23-án és 24-én rendkívüli közgyűlést tartott főispán úrnak méltósága becsége indokából Gremoin Dániel alispán elnök-

dál a rue de Rivoli, melynek jobb során az épületek utcafelelőli földszintjén egy tág folyosó fut végig ezereivel az emeletet tartó oszlopoknak.

Mi tehát a szép és nagyszerű Párisban?

Felelet: a középületek, ezeknek óriási méretei, csodálatos gazdagságuk és az a képzeletet fölfűlmutató merészség, melyvel a téres utcák és városok, hová egész Erdély lakossága beköltözhetne, szelvényhosszában egymással a legszebb harmóniában összesheszik.

Lépjünk például a Concordia-térre. Szabad hely a Szajna partján; közepén az Egyiptomból hozott óriási obelisk, mint egy tű emelkedik ki, négyfelé óriási bronzöntvényekkel elhalmazott főséges szökőkútak, egy-egy palota értékét képviselő ezerekből építve meg mindenik: egymástól nagy távolban levő bronzvizi-nymphák edényeikből hat irányból a közepén néhány öt magasságra helyezett nagy bronzmedenczébe vetik fel a vizet; a medenczéből kiemelkedő alakok pedig ugyanakkor lefelé öntik a vizet, a fejük felett levő lapos díszítményre ehez a szökőkút közepéből olyan ár ömlik, hogy Erdélyben egy nagyobacska malmat könnyelmesen elhajthatna. Távobabb a nagy tört narancsfák közé elhelyezve gyönyörű szoboroportozatokat veszik körül. A négy felé nyitva hagyott szabad úton a meglepő látványok egész panorámája tárul fel. Az obelisk egyik oldalával a Király-utczára tekint, melyet két egyenlően épített gyönyörű állami palota nyit meg, befejezését pedig keresztbe állva a görög

lete alatt. Hogy e közgyűlés teljes két napon át tartott, oka az volt, mert a megye szabályrendeletét elvégre meg kellett alkotni, miután a régi Fogarásvidék szabályrendelete a megye új szervezetével szemben teljesen elavult, és használhatatlanná lett.

A szabályrendelet tárgyalását megelőzőleg elhatározottat, hogy Fogarasmegye közönsége, Rudolf főherceg trónörökös ő fensége magas jegyváltása alkalmából hódolatteljes üdv- és szerencsekívánata ő császári és apostoli királyi felségének, a belügyi miniszter ő nagyméltóságához intézendő felirat útján legmagasabb tudomásukra juttassék, — kifejeztetvén az üdvözlő feliratban, miként a megye örömet fokozta ama szerencsés körülmény is, hogy a szívszerinti választ Stefánia belga hercegnőre esett ki, Magyarország halhatatlan emléktől nádorának a nagy József főhercegnek unokája.

Ezek után a meglehetősen népeségű gyűlés hozzá kezdett az óriási munkához, a több mint 400 s-ból álló szabályrendelet letárgyalásához, mely két napot teljesen igénybe vett; — de már a második napon csak néhány buzgóbb tagra apadt le a gyűlés, — kik azonban nagy gondnal és kiváló érdeklődéssel küzdöttek meg annak minden pontjával. E minden oldalra kiterjedő, az egész közigazgatást felölő munkálatnak, saját tapasztalataink mellett alapot szolgáltat többek között Sárosmegye szabályrendelete. Nagy dícséret illeti meg a megye kiváló tollu jegyzőjét Nagy Sándor urat, ki e terjedelmes munkát összeállította a számos retorikán átment tárgyalásokon, mint előadó a nem egyszer divergens nézetek között talpraesett utbaigazítást nyújtott. Elhatározottat, hogy a belügyminiszter megerősítés után, a szabályrendelet kiynyomtatassék, hogy a bizottsági tagokra nézve könnyen hozzáférhetővé váljék.

A kolozsvári ügyvédi kamarának felirata

a marosvásárhelyi kir. ítélőtáblának Kolozsvárra leendő áthelyezése tárgyában.

Nagyméltóságú m. kir. igazságügy-miniszter Ur!

A mély tisztelettel alóírt ügyvédi kamara hivatása által reászabott feladatát véli teljesíteni akkor, midőn jogszolgáltatásunk szervezetére vonatkozó azon változás eszközésébe vétele vételt folyamodik Nagyméltóságodhoz, hogy a marosvásárhelyi kir. ítélő Tábla jelenlegi székhelyének Kolozsvárra leendő áthelyezése végett intézkedni méltóztassék.

Ezen kérésünk támogatására van szerencsénk a következőket Nagyméltóságod becses figyelmébe ajánlani.

templomok mintájára épített főséges Madelaine egyház képei égbe nyúló corinthusi oszlopain a háromszögű homlokzat nagy szoboroportozatát emelve. Ezzel pedig szemben egyenes irányban, keresztül a Concordia-térre, obeliskje szökőkútain és a Szajná, a túlparton a Madelaine-templom hasonmása, a francia képviselőház palotája ragad bámúlata.

Ha most egyet fordulva, a másik keresztvonala tekintünk, egyik felől a Tueries-ák kertje felett a Tueries palota, vele szemben a Champs Elysées erdőhöz hasonló lombjai között az egyenes út végén a messziségben a hatalmas diadalív (Arc de triomphe de l'étoile) emelkedik. E látvány, emberi kéz által teremtvé, egyedül áll a világon, s csak az obelisk alá siessen az idegen, ha egyszerre meg akarja tudni, miben áll Páris nagyszerűsége.

E merészség egy város conceptiójában, nem csak a Concordia-térre lep meg. Ha nem is ép oly szép, de mindenesetrendkívüli látvány a nagy diadalív alatt állva, ez egyetlen ponttól tizenkét széles fával beültetett utcába pillantani be, a mint azok különböző irányban Páris belsejébe futnak szét. Vagy letekinteni az opera utcáján, mely a város közepében csak azért nyitottat, hogy az operaház külön állva, messziről is bámulható legyen.

Páris templomairól, a Madelaineről a Notre-Dame-ról, Louvre ról, Börzéről, az iparpalotáról, Napoleon sirjáról, a Trokaderéről s többi világhírű épületeiről bizonyára sokat hallottak olvasóink s így

Hirdetési díjak.

Hatszor hasznózott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdí minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 36.) Haasensteint et Vogler (Wallfisch-gasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau. Budapestben: Haasensteint et Vogler hirdetés közz. irodája. Goldberger A. hirdetések felvétel irodája Budapestben Servitater 5. sz.

Nyitltéri cikkek

gármond sora után 25 krajczár fizetendő.

Ha a multra visszapillantva vizsgáljuk, hogy miért lett országgrésztünk felsőbb bíróságának székhelye Marosvásárhelyre, ennek okát az akkori Erdély nagyfejedelemségnek a „három nemzet uniójára” alapított államszervezetéből folyó azon elvi megállapodásban találhatjuk fel, hogy ha a főkörmányszék a magyarok földén: Kolozsvárra, az országos kincstári igazgatóság az u. n. „szászok földén” Nagy-Szebenbe lett elhelyezve, a felsőbb bíróság székhelye a „székelyek földjének” kellett jutnia. Így lett, Marosvásárhely a kir. ítélő Tábla székhelye.

Ez az állapot tartott mindaddig, míg nemzeti nagy küzdelemünk gyászos leveretésével, az önkényuralom politikai és törvénykezési tekintetben tabula rásat csinálva ismeretes abszolutistikus átalakításait foganatba vette.

Alkotmányunk újjáébredésekor a törvénykezési szervezet tekintetében a jogfolytonosság elve túlságos merevséggel vitetvén keresztül, kir. táblánk székhelye oda helyeztetett vissza, a hol volt az abszolutismus acrájának életbelepté előtt.

De alig ábrándultunk ki a régi jogokba lett visszahelyezés által felkeltött öröm mámorából, sajnosan éreztük és tapasztaltuk, hogy általában a jogszolgáltatás, különösen pedig ennek szervezetre vonatkozó reorganisációjában alkalmazott conservatismus a haladó idő által előidézett gyökeresen változott viszonyokhoz képest káros hatást vont maga után.

Mert ha régebbi időkbe, a mikor a szellemi és anyagi forgalmi viszonyok még kevésbé fejlődött, ügyszólva kezdetleges állapotban voltak és chez képest az elméleti és gyakorlati jogtudomány mívelése is még szűkebb és szerényebb körben mozogván, a felsőbb bíróság intelligencia központjától távol eső kisebb provinciális városban gyakorolta hivatását; ennek még úgy a hogy eredménytelen lehetett, mert elégségesnek tartott, ha némi elméleti jogismeret alapján a pozitív jogot elsajátítva, gyakorlati jártassággal alkalmazta.

De mióta az érintett forgalmi viszonyok oly óriási lendületet vettek és ezekkel a jogviszonyok is tetemes mérvben kiterjedtek és bonyolultakká váltak; az elméleti és gyakorlati jogtudomány is roppant mérvben tágtul és fejlődött, úgy, hogy az a jogász, ki feladata színvonálára akar emelkedni, jeldntékeny elméleti és gyakorlati szellemi tőke felett kell hogy rendelkezék és ezeket szüntelenül gyarapítania kell.

Ha valakitől, úgy a felsőbb bírótól méltán megkivánhatjuk, hogy a jogtudomány magaslatán álló fokozott és mindig gyarapítandó míveltséggel, valamint emelkedett és széles körű szellemi látkörrrel bírjon.

Ezen igazolt igénynek azonban egy har madrendű vidéki város kicsinyes és szűklőrű közmívelődési és társadalmi viszonyai között

én sem töltöm be unatásukra az iverket amazok leírásával. Különben is csak annak akartam hangot adni, mi engem leginkább meglepett: a megvalósított merész eszmék e világáros építkezésében.

JOHANNA.

Angol beszéde.

Ira:

Kavangah Julia.

II.

(Folytatás.)

Azért vett nőül, hogy megbüntesse hűtlen kedvesét, s csak azért sietteté esküvőnkét, hogy mentől előbb leküsse magát s megmúttassa neki, hogy hitetlensége mily kevésbé érdekli őt. Azért vett el engem szegényen, szépség és minden előnyök nélküli nőt, mert azt akarta, hogy én sokkal tartozzam neki, míg ő a gazdag, a mindenkitől kedvelt csillogó állású férfi lehetőleg kevesebbet legyen kénytelen nyújtani.

Ezt nagyon is hamar beláttam, és ezt tudni, hidd el, igen keserű volt.

Most már tudod, Vilmos, hogy miért nem vagyunk boldogok, és miért nem leszünk azok soha. Ez az átkozott levél az oka, melyet elolvastam. Miként Blyche, elkövetett hibám által vagyok büntetve. Ha megmaradok tudatlanságomban, a boldogsággal rokon érzés maradt volna fenn számomra. Forges úr végig játsza szerepét, s én örökre megmaradok azon hitben, hogy lebilincseltem szívét. Ártatlan hűségom nagyon is kegyetlenül meg

